

MÓRA FERENC

AZ ÖT KÉP

Igazságos Mátyás király amilyen kegyes pártfogója volt a szegény embernek, olyan szigorú ura-parancsolója volt a hatalmas főuraknak. Zúgolódtak is emiatt sokat az udvari népek.

– Urunk, királyunk – panaszolták nagy keservesen –, mióta te vagy a király, azóta jobb dolga van a szegény jobbgálynak, mint az úrnak. Mindig annak fogod pártját, mindig azzal beszélsz kegyesen, mihozzánk alig van nyájas szavad.

– Ez az igazság – felelte a nagy király. – Nem a nagy fáknak kell a támaszték, hanem a kis bokroknak. Ti gazdagok vagytok, hatalmasak vagytok, megélték a magatok emberségéből. A szegény népnek meg egyebe sincs a kerek világon, mint az én szeretetem. Ha én nem vigyáznék az apró bokrokra, agyonnyomnátok ti hatalmas nagy fákat.

A főurakat azonban nem elégítette ki ez az okos beszéd. Össze-összesúgtak a király háta mögött:

– Megállj, Mátyás, a te trónusodra is rázuhanhatnak még azok a hatalmas nagy fák!

Addig súgtak-búgtak aztán, hogy egyszer a királynak a fülét is megütötte a szóbeszéd. Nem szólt semmit, csak végighordta királyi tekintetét a zúgolódókon. Hanem azoknak torkukra akadt a szó attól az egy szempillantástól. A haragos ég villámlása nem lehetett annál ijesztőbb.

Ettől fogva Esztergom várában fűjták a követ az ármánykodó főurak. Vitéz János volt ott a házigazda, akiből Mátyás király kegyelme csinált esztergomi érseket. Hálából ő tüzelt legjobban királya ellen.

– Le kell tenni a trónról. Beleültetjük helyette a német császárt.

– Nem úgy lesz az – szólt bele a kevély Ujlaki, aki Mátyás királynak köszönhetta hercegségét –, inkább választunk királyt magunk közül!

– Ez a beszéd! – helyeselte a gazdag Szapolyai s olyan büszkén vágta föl a fejét, mintha már rajta volna a korona.

Ebben a percben halkan megkocogtatták az ajtót s belépett rajta egy fekete ruhás ifjú ember. Szomorú arca, magas fehér homloka, csak a szeme égett, mint a parázs. Az urak haragosan kaptak a kardjukhoz: ki meri kihallgatni az ő titkos beszédjüket?

– Mit akarsz, atyafi? – kiáltott rá Vitéz János, a gazda.

– Szegény festő vagyok, érsek uram, munkát keresek – felelt nyugodtan a jövevény.

Az urak is megnyugodtak ennek a hallatára. Vitéz János pedig sietett betuszkolni a festőt a palota másik végén az oszlopos címerterembe. Tele voltak annak falai festve gyönyörű történeti képekkel. Ott volt a honfoglaló Árpád, ahogy hódolnak előtte a hosszúhajú tótok. Szent István király, dicsfénnel a feje körül. Szent László, ahogy kergeti a kunokat. Nagy Lajos, amikor fogadja idegen fejedelmek udvarló követeit. Mátyás király úgy volt ábrázolva, hogy a török császár nyakán tartotta a lábát. Ez volt az utolsó kép.

– No festő, itt még van üres hely a falon: munkához láthatsz – mondta az érsek, s azzal magára hagyta a jövevényt. Ő maga visszament a vendégeihez, tovább tanácskozni afelől, hogy s mint lehetne Mátyás királyt elpusztítani.

Egyik így akarta, a másik úgy akarta, egyik jobban tüzeskedett, mint a másik, mikor egyszer megint csak föl pattant az ajtó. Ott állt a küszöbön a festő, kigyulladt arccal. Kinyújtott karjával megfenyegette a főurakat s hangja csengett, mint a harang:

– Magyar urak, elvégeztem a dolgom. Nézzétek meg, tanuljatok belőle. Mondom nektek, hogy ha nem tanultok, olyan sors várakozik az országra, amilyen képeket én a falra festettem. Jaj lesz Magyarországnak, ha Mátyás király meghal!

Ezzel összetette a kezét a festő, mintha imádkoznék s abban a percben már nem keze volt neki, hanem szárnya, mint az angyaloknak. El is szállt ragyogva, mint az angyal s repültében visszakiáltott:

– Én vagyok Magyarország őrangyala, az Úristen parancsolatából szálltam le hozzátok.

Az urak fakó orcával szaladtak a címerterembe, megnézni, mit csinált ott a festő. Öt képet festett a falra Mátyás király dicsőséges képe után.

Az első képen egy koronás férfi aludt a magyar trónusban. Sírva, jajgatva költögette Magyarország népe, de csak nem nyitotta ki a szemét az alvó király.

A második kép egy csendes patakocskát ábrázolt, amelynek sáros fenekén halva feküdt egy vaspáncélos gyermek, fején a magyar koronával.

A harmadik képre borzalom volt nézni. Lánggal égő városok, véres csatamezőn haldokló hadseregek voltak rajta.

A negyedik képen két rongyos ember birkózott egymással a magyar koronáért s birkózás közben kétfelé törték a szent koronát. Az ötödik kép volt a legszomorúbb. Angyalok szálltak le az égből s fekete szemfödővel takarták le Magyarországot.

Az urak sokáig álltak lehajtott fejjel a csudálatos képek előtt s aztán szó nélkül szétváltak. Sose zúgolódtak többet Mátyás király ellen. Hanem alighogy meghalt a nagy király, azonnal megkezdődött az osztozkodás. Elfelejtették akkorára az esztergomi képeket a festőjükkel együtt. Olyan királyt kerestek, aki nem tud parancsolni nekik, hanem akinek a haját ők tartják a markukban.

Találtak is ilyen gyámoltalan bábút. Megválasztották királynak Ulászlót, akivel azt tettek, amit csak akartak. Sanyargathatták a szegény népet, marhatták, pusztíthatták egymást, semmivel se törődött a jámbor Ulászló. Aludt az istenadta a királyi székben.

Utána Lajos király következett, a szerencsétlen gyermek, aki a mohácsi csatában belefutott a Csele patak piszkos vizébe. Ahogy meg volt festve a második képen.

És azután lánggal égett az ország, mint a harmadik festményen. Égette, rabolta, pusztította a török.

Két királya lett az országnak, de egyforma árva, tehetetlen mindkettő: Kétfelé tört a magyar korona s egyik se tudta neki hasznát venni.

A siralom földje lett Magyarország. Elszállt innen a szabadság s helyébe telepedett a rabszolgaság sötét éjszakája. A török rabszolgái lettünk, meg a németé. Leküldte angyalait a haragos Isten s azok gyászszemfődelet borítottak a halott országra. Ahogy a csudálatos esztergomi festő megfestette az ötödik képen.

